

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

«12» *серпня* 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ
вибіркова

Освітньо-професійна програма «Регіональний розвиток і просторове планування»

Спеціальність 106 «Географія»

Галузь знань 10 «Природничі науки»

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Географічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Регіональний розвиток і просторове планування», спеціальність 106 «Географія», галузь знань 10 «Природничі науки», затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 5 від «29» травня 2023 р.).

Розробник: Заблотовська Наталія Василівна, доцент кафедри географії України та регіоналістики, кандидат географічних наук, доцент.

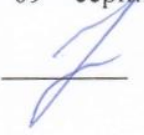
Викладач: Заблотовська Наталія Василівна, доцент кафедри географії України та регіоналістики, кандидат географічних наук, доцент.

Погоджено з гарантом ОП «Регіональний розвиток і просторове планування»

Гарант освітньої програми Іван КОСТАЩУК

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики

Протокол № 13 від “ 09 ” серпня 2024 року

Завідувач кафедри Іван КОСТАЩУК

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету

Протокол № 1 від “ 12 ” серпня 2024 року

Голова навчально-методичної ради
географічного факультету Наталя АНДРУСЯК

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни)

На сьогоднішній день регіональна політика в Україні нерідко формується за старим принципом «підтягування» відсталих регіонів до певного середньодержавного рівня розвитку, хоча в її основу повинні бути покладені конкретні регіональні концепції відтворення і покращення життя людей з орієнтацією на ті сфери зростання, які відповідають регіональній специфіці. Важливими складовими таких регіональних концепцій є особливості оптимального використання інтегрального потенціалу території та ціннісні орієнтації збалансованого і конкурентоспроможного розвитку економіки з акцентом на вирішення, насамперед, соціальних проблем.

Мета навчальної дисципліни: формування у майбутніх фахівців з географії України умінь та навичок управління регіональним розвитком та розміщення продуктивних сил, необхідних для наукової оцінки якості та рівня життя населення України та окремих регіонів.

Завдання:

- розкрити поняттєво-термінологічний апарат суспільно-географічного дослідження якості життя населення;
- розкрити методологічні основи суспільно-географічного вивчення якості життя населення;
- розкрити зміст наукової категорії „ЯЖН” як об’єкту суспільно-географічного дослідження;
- розкрити наукові та організаційні механізми суспільно-географічного пізнання ІРЛП;
- розкрити методику суспільно-географічного аналізу рівня якості життя населення регіону

Пререквізити. Курс є комплексним, інтегрує у собі базові знання, вміння і навички з багатьох інших географічних курсів і дисциплін, пов'язаний з курсами які вивчатимуться на наступних роках навчання «Основи суспільної географії», «Основи соціальної географії», «Регіональна соціально-економічна географія».

Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **загальні компетентності**, як:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **фахові компетентності**, як:

СК 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи та суспільства, а також причинно-наслідкових зв'язків розвитку та взаємодії природи і суспільства й умінь їх використовувати у професійній, соціальній та педагогічній діяльності;

СК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах, а також застосовувати різні методи досліджень процесів регіоналізації, умінь ідентифікувати, аналізувати й оцінювати економічні, соціальні та екологічні проблеми регіонів у їх просторовій перспективі.

СК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані(у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.

Програмні результати навчання:

ПР 03. Пояснювати особливості організації географічного простору та знати базові уявлення про територіальну організацію суспільства, концепції територіальних структур.

ПР 04. Аналізувати географічний потенціал території

ПР 05. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.

ПР 06. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук та регіональних досліджень.

ПР 16. Уміти володіти навичками комплексного географічного аналізу територій

2. Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	5	150	2	30	30			90		залік

Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ												
Тема 1 <i>Географія якості життя як наука</i> . Географія якості життя як наука. Об'єкт та предмет дослідження. Напрямки дослідження якості життя населення. Теорії та підходи вивчення якості життя	10	2	4			4						
Тема 2 <i>Еволюція формування поняття «якість життя населення»</i> . Історія виникнення та становлення категорії «Якість життя населення». Дослідження поняття якості життя. Новий етап у дослідженні даного поняття.	6	2				4						
Тема 3. <i>Категорії якості життя населення в географії і її сучасна динаміка у регіонах України</i> . Географія якості життя населення та її основні поняття. Типи регіонів України за специфікою якості життя населення. Зміни у значеннях складових індексів якості життя населення.	12	2	4			6						
Тема 4. <i>Якість життя населення як складова соціально-економічного розвитку</i> . Взаємозв'язок між якістю життя населення та рівнем	12	2	4			6						

соціально-економічного розвитку. Проблеми які повинна вирішити держава для сталого розвитку суспільства. Проект державних пріоритетів для покращення соціально-економічного розвитку. Сутність «Якості життя населення», її складові елементи, та їх взаємодія												
Тема 5 Сукупність економічних і соціальних умов та факторів, що впливають на якість життя населення. Сутність факторів якості життя та їх класифікація. Загальнодержавні фактори. Територіальні чинники формування якості життя та локальні фактори.	8	2				6						
Тема 6 Теоретико-методологічні підходи до вивчення якості життя населення. итання якості життя в розгляді декількох підходів. Інтегральний підхід оцінки якості життя населення. Індикативний моніторинг. Вимоги до вибору показників якості життя населення	10	2	2			6						
Тема 7 Обґрунтування розробки модельного апарату щодо вивчення показників якості життя населення. Комплексний метод оцінки узагальнюючого показника якості життя. Стандарти якості життя.	8	2				6						
Разом за змістовим модулем 2	66	14	14			38						
Змістовий модуль 2. ОЦІНКА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ І ТИПІЗАЦІЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ												
Тема 8 Аналіз показників рівня і якості життя в Україні у порівнянні з країнами-сусідами та з країнами лідерами ІЛРП. Показники рівня і якості життя населення. Ранги і рейтинги по ІЛРП по 2003-2020 рр. Аналіз бідності населення.	12	2	4			6						
Тема 9. Демосоціальна обстановка і соціальна спрямованість економіки як ключові складові оцінки якості життя населення. Демосоціальна обстановка. Взаємозв'язок народжуваності та якості життя населення. Демосоціальна обстановка. Смертність населення та причинно	8	2				6						

наслідкові зв'язки із ключовими складовими оцінки якості життя населення.												
Тема 10 <i>Інтегральна оцінка якості життя населення в регіонах України. Особливості економічного розвитку регіонів України. Інфраструктурна забезпеченість населення та житлові умови. Екологічна ефективність виробництва та екологічна ситуація. Соціально-культурні умови розвитку населення. Фактори впливу на якість життя населення в регіонах України. Багатомірна типізація регіонів України за специфікою якості життя населення.</i>	12	2	4			6						
Тема 11 <i>Суспільно-географічні засади покращення якості життя населення в Україні. Принципи політики регіонального розвитку. Пріоритетні напрями покращення якості життя населення. Напрямки покращення якості життя в різних типах регіонів України.</i>	8	2				6						
Тема 12 <i>Стратегічні передумови формування політики якості життя населення. Філософія покращення ЯЖН. Якість економічного зростання. Регіональна конкурентоспроможність у вирішенні проблем якості життя населення. Територіальний маркетинг і імідж регіонів. Регіональна статистика і ГІС.</i>	12	2	4			6						
Тема 13 <i>Якість життя населення в умовах постіндустріальних змін і становлення ринкових відносин. Сучасні системні зміни, які супроводжуються трансформацією способу життя людей. Зацікавлені в управлінні процесами, що впливають на ЯЖН, суб'єкти та їх очікування. Концепція покращення ЯЖН в регіоні.</i>	8	2				6						
Тема 14 <i>Аналіз наукових досліджень щодо вивчення якості життя населення регіонів.</i>	14	2	4			8						

Тема 15 Особливості дослідження якості життя населення на рівні громад. Проблеми створення баз даних для розрахунку ІЛР ТГ. Аналіз інтернет-ресурсів з метою створення вибірки інформації по ТГ	10	2				8						
Разом за змістовим модулем 2	84	16	16			52						
Усього годин	150	30	30			90						

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	бали
1.	Актуальні проблеми людського розвитку	4	5
2.	Типологія країн за індексом багатомірної бідності.	4	5
3.	Аналіз результатів експертних оцінок привабливості регіонів України	4	5
4.	Групування, кластеризація та типізація регіонів України	2	5
5.	Кореляційний-регресійний аналіз факторів, що впливають на регіональний розподіл студентів вищих закладах освіти в Україні	4	5
6.	Пошук визначальних факторів розвитку регіонів України	4	5
7.	Аналіз динамічних рядів та пошук тенденцій розвитку географічних процесів	4	5
8.	Побудова статистичних поверхонь просторового розподілу показників розвитку регіонів	4	5
	Разом	30	40

Тематика індивідуальних завдань

ІНДЗ виконуються у формі розробки проєктів розробки моделі чи прогнозу комплексного розвитку регіону, складанні електронних карт, створенні мультимедійних презентацій. У окремих випадках, коли спостерігається схожість у вихідній експериментальній інформації, тематика ІНДЗ може змінюватися чи уточнюватися на розсуд викладача. Написання реферату на одну з обраних тем (за вибором студента) шляхом ґрунтовного реферування наявної фахової літератури з обов'язковим формулювання власних висновків. Перелік орієнтовних тем реферату:

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ).

Розрахувати ІРЛП для адміністративної області України чи АР Крим та побудувати відповідні картосхеми:

1. АР Крим
2. Вінницька область
3. Волинська область
4. Дніпропетровська область
5. Донецька область
6. Житомирська область
7. Закарпатська область
8. Запорізька область
9. Івано-Франківська область
10. Київська область
11. Кіровоградська область
12. Луганська область
13. Львівська область

14. Миколаївська область
15. Одеська область
16. Полтавська область
17. Рівненська область
18. Сумська область
19. Тернопільська область
20. Харківська область
21. Херсонська область
22. Хмельницька область
23. Черкаська область
24. Чернівецька область
25. Чернігівська область

Вимоги до змісту і оформлення ІНДЗ

Для виконання ІНДЗ здобувач освіти використовує як основу вказівки з виконання відповідних практичних робіт. Згідно вказівок здійснюється виконання проекту, його структуризація та оформлення. Створюваний проект (Розроблена модель чи прогноз та його суспільно-географічний аналіз) виконується з дотриманням правил суспільно-географічного наукового пізнання і сучасних технологічних прийомів комп'ютерної графіки з дотриманням географічної змістовності.

Самостійна робота

Під час самостійної роботи при вивченні дисципліни студент повинен опрацювати теоретичний матеріал, що подавався в процесі лекції та рекомендований до самостійного опрацювання згідно навчальної програми (див. перелік тем самостійних робіт);

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Досвід суспільно-географічних досліджень якості життя населення	6
2.	Зарубіжні оцінки і міжнародні порівняння рівня людського розвитку та якості життя населення	6
3.	Особливості сучасних методик регіональних досліджень якості життя населення на пострадянському просторі	6
4.	Якість життя населення як передумова і наслідок збалансованого розвитку країн та регіонів	6
5.	Якість життя населення у системі суміжних категорій	6
6.	Суспільно-географічний підхід до визначення та аналізу якості життя населення	6
7.	Методика оцінки якості життя населення в регіонах України	6
8.	Розвиток суспільно-географічних поглядів на урбанізацію в Україні	6
9.	Багатогранність урбанізації і специфіка її результатів в Україні	6
10.	Урбанізованість регіонів України: оцінка за характеристиками якості життя населення	6
	Разом	60

Система контролю та оцінювання

Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Під час викладання освітньої компоненти використовуються такі методи навчання:

- словесні методи: бесіда, пояснення, робота з електронними ресурсами;
- наочні методи: демонстрація відео, презентації, періодичні видання, книги;
- дискусія на лабораторних заняттях під час обговорення проблемних питань;
- самостійна робота.

- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (курси, семінари, круглі столи, вебінари)
- методи стимулювання пізнавального інтересу: дискусії, тренінги.

Види та форми контролю

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких засобів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування. Форма підсумкового контролю (залік) полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі усних відповідей на підсумковому модулі та результатів виконання певних видів робіт.

Методами контролю є: усний контроль, письмовий, тестовий, графічний (у випадку завдання, яке базується на виконанні картографічних матеріалів по темі, яку перевіряється) при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

1. Контроль за освоєння лекційного і самостійного опрацювання теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.

2. Контроль засвоєння знань та набуття вмінь і навичок при виконанні практичних робіт здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

3. Контроль виконання індивідуальних завдань здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами) науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних рефератів та усного індивідуального захисту результатів досліджень.

Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності та за виконанні ІНДЗ. Максимальну кількість балів, яку може отримати студент до заліку у сумі становить 60 балів. 40 балів відводиться на контрольний модуль. Додатково студент може отримати до 20 балів за виконання ІНДЗ. У модулі №1 – 30 балів (20 балів – виконання практичних робіт, 10 балів – контрольна робота), модуль №2 – 30 балів (20 балів – виконання практичних робіт, 10 балів – контрольна робота). Загальна кількість балів набрана здобувачем вищої освіти в змістовному модулі виставляється в журналі обліку відвідування та успішності академічної групи і відомості, що здається у деканат.

Семестровий (підсумковий) контроль проводиться у формі заліку з врахуванням балів (оцінок) отриманих за два модулі, оцінки за ІНДЗ та залікової роботи.

Студент, який набрав протягом нормативного терміну вивчення дисципліни 60 балів та виконав навантаження за всіма кредитами, має можливість не складати залік і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку або складати залік з метою підвищення свого рейтингу за даною навчальною дисципліною. Якщо студент набрав менше 30 балів - не допускається до складання заліку. **РІШЕННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ, ВІДПОВІДНО НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ, ЗДОБУВАЧ ОСВІТИ ПРИЙМАЄ САМ. АЛЕ ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ ЗДАЄТЬСЯ ОБОВ'ЯЗКОВО.**

Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується така таблиця:

<i>Рейтингова оцінка з дисципліни</i>	<i>Оцінювання в системі ECTS</i>	<i>Оцінка за національною шкалою</i>	<i>Залік за національною шкалою</i>
90-100	A	5 (відмінно)	Зараховано
80-89	B	4 (добре)	
70-79	C	4 (добре)	

60-69	D	3 (задовільно)	Не зараховано
50-59	E	3 (задовільно)	
35-49	FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	
1-34	F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	

A 90 – 100 балів - Знання предмету глибокі і міцні, виходять за межі програми, підручників і навчальних посібників та носять науковий та інноваційний характер. Студент вільно володіє понятійно-термінологічним апаратом, методологічними основами організаційної структури правління в туристичній діяльності. Висловлює та аргументує своє ставлення до альтернативних поглядів на більшість питань

B 80 – 89 балів Знання предмету глибокі і повні, перебувають у межах навчальних програм, підручників і навчальних посібників. Студент вільно володіє понятійно-термінологічним апаратом, методологічними основами.

C 70 – 79 балів Знання предмету достатньо глибокі і повні, перебувають у межах навчальних програм, підручників і навчальних посібників. Студент вільно володіє понятійно-термінологічним апаратом.

D 60 – 69 балів Знання предмету перебувають в межах навчальних програм. Студент вільно володіє понятійно-термінологічним апаратом, методологічними основами, знає програмний мінімум.

E 50 – 59 балів Знання, завчені з підручника, висвітлюються за допомогою конспекту. Студент самостійно використовує знання у завчених умовах і ситуаціях, на нові види діяльності вони переносяться за допомогою викладача.

FX 35-49 балів Студент не володіє основами знань з предмету, не може пояснити основних понять, категорій, не виконав практичних завдань. Але, студент виконує додаткові завдання в межах програми курсу.

F 0-34 бали Основи курсу студентом не освоєні, практичні і самостійні завдання не виконані, знання не продемонстровані

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти зобов'язані виконувати положення принципів академічної доброчесності: виконувати всі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб; не допускати списування під час проведення контрольних заходів (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв); надавати для оцінювання лише результати власної роботи; не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів; не публікувати і не розповсюджувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/jxpbs0zb/etychnyi-kodeks-chernivets_koho-natsionalnoho-universytetu.pdf

✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/n5nbzwwg/polozhennia-chnu-pro-plahi-at-2023plusdodatky-31102023.pdf>

Політика щодо визнання результатів здобутих шляхом неформальної освіти:

Неформальна освіта за темами курсу. Форми неформальної освіти: очна (тренінги, майстер-класи, семінари, майстерні тощо), дистанційна (дистанційні курси, семінари,

конференції, вебіари).

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол No10 від 28 жовтня 2019 року)» (<https://drive.google.com/file/d/1o0CFtXHLrgqS-T43aFun6blUvZO7Z0z1/view>) допускається зарахування практичних занять, навчальних елементів та отримання додаткових балів при наявності сертифіката (свідоцтва, тощо) отриманого здобувачем у неформальній освіті (курси, тренінги) з вивчення тем охоплених змістовим наповнення курсу.

Таким чином, за умови проходження навчальних тренінгів, в рамках неформальної освіти, на платформі: Prometheus, EdEra, та інших фахових платформах виконання всіх завдань та отримання сертифікату, студент може отримати додатково 5 балів до підсумкової оцінки по освітній компоненті. Оцінювання 0,5 бала за 1 год. навчання за курсом, що відповідає тематиці навчальної дисципліни.

Зустріч зі стейхолдерами та менторами

Впродовж вивчення курсу під час проведення лекційних та практичних занять а також в позааудиторний час відбуватимуться зустрічі зі стейкхолдерами та менторами. Цінним є можливість проведення тренінгів та вивчення практичного досвіду викладачі в закладах вищої освіти України.

Для здійснення контролю знань студентів викладач заповнює журнал, де вказуються оцінки за кожний навчальний елемент. Журнал зберігається у викладача. За модулями заповнюються відомості рубіжного контролю, які подаються і зберігаються на кафедрі. Скільки для повного забезпечення комунікації з викладачем використовується платформа дистанційного навчання Moodle, то фіксація набраних балів студентом під час вивчення курсу також ведеться у електронному додатку оцінювання на сторінці курсу.

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)												Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів	
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	40	100
5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	5	5		

T1, T2 ... T13 – теми змістових модулів.

Рекомендована література

Базова

1. Land–Use Changes and their environmental Impact in rural Areas in Europe / Man and Biosphere series.– Paris – London: UNESCO, 1999.– Volume 24. – 262 p.
2. Rise and Decline of Industry in Central and Eastern Europe: a Comparative Study of Cities and Regions in Eleven Countries / B.Müller, G.Lintz. SPRINGER–Verlag Berlin; Heidelberg; New York, 2004. – 275 p.
3. Sustainable Development for Central and Eastern Europe / Ulrich Graute.– SPRINGER–Verlag Berlin; Heidelberg; New York, 1998.–315 p.
4. Антошкін, В. К. (2014). Рівень і якість життя населення регіонів та їх вплив на соціальноекономічну безпеку. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*, (1), 95-99.
5. Бервено, О. В., Москвіна, А. О., Рибак, Г. І., Ярмак, О. В., & Вороніна, О. О. Якість життя населення регіонів: фактори підвищення в умовах децентралізації: монографія.
6. Гукалова І.В. Постчорнобильські соціальні проблеми та якість життя в постраждалих регіонах України // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Географія. – Тернопіль: Тернопільський національний

педагогічний університет ім. В.Гнатюка, 2005.– № 1. – С.111–121.

7. Гукалова, І. В. (2011). Старопромислові регіони: підходи до визначення і проблеми розвитку в контексті якості життя населення. *ББК 26.82 я43+ 65.04 я43 С90*.

8. Когатько, Ю. Л. (2016). Політика подолання територіальних диспропорцій у рівні та якості життя населення: досвід деяких країн. *Демографія та соціальна економіка*, (2), 156-168.

9. Конструктивно-географічні напрями регіонального природокористування в зв'язку із розвитком мінерально-сировинної бази України: монографія / В.П. Палієнко,

10. Оцінка стану виконання підсумкових документів Всесвітнього саміту зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002) в Україні / Л.Г.Руденко, Г.О.Білявський, І.О. Горленко та ін. – К.:Академперіодика, 2004 – 208 с.

11. Проблеми природокористування в гірничодобувних районах України (географічний аспект) / Л.Г.Руденко, В.П.Палієнко, М.Є.Барщевський та ін. // Український географічний журнал. – 2005. – №3. – С.18–23. (Особистий внесок автора: 0,05 д.а. – розглянуті можливі соціальні наслідки гірничодобувної діяльності і проблеми їхньої мінімізації).

12. Рибак, Г.І. (2016). Напрями державної політики підвищення якості життя населення України. *Соціальна економіка*, (2), 130-134.

13. РИБАК, Г.І. (2018). *СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ* (Doctoral dissertation, Харківський національний університет).

14. Руденко Л.Г., Гукалова І.В. Ідея збалансованості розвитку і якість життя населення // Український географічний журнал. – 2005. – №2. – С. 44–50. (Особистий внесок автора: 0,3 д.а. – розкрито сутність концепції збалансованого розвитку і концепції якості життя як ідей інтеграції суспільства, осмислено становлення концепцій у межах географії).

15. Руденко Л.Г., Горленко І.О. та ін.; Ін-т географії НАН України. – Київ, 2006.– 309 с.– Укр. - Деп. в ДНТБ України 21.05.07, №35 – Ук2007. Реф. в: РЖ «Депоновані наукові роботи» – 2007.–№ 9

Допоміжна

1. Указ Президента України «Про Стратегію подолання бідності» від 15 серпня 2001 р. № 637/2001.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Комплексної програми забезпечення реалізації Стратегії подолання бідності» від 21 грудня 2001 р. № 1712.

3. Концепція реформування податкової системи України (Підготовлено робочою групою Секретаріату Президента України у складі: [В. Ланового, І. Акімової, М. Альперовича, Д. Боярчука, І. Голоднюк, Дубровського, М. Катеринчука, С. Кисельова, С. Ковалюка, Ляпіної, О. Пасхавера, М. Полудьонного, О. Рогозинського, А. Федоренка]. - Київ: 2005. -195 с.Базилінська О. Макроекономіка: Навчальний посібник для студентів ВНЗ/ Олена Базилінська, М-во освіти і науки України. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 442 с.

4. Пономаренко В. С. Рівень і якість життя населення України. Монографія. / В. С. Пономаренко, М. О. Кизим, Ф. В. Узунов. - Харків : «ІНЖЕК», 2003. - 226 с.

5. Пономаренко В. С., Кизим М. О., Узунов Ф. В. Рівень і якість життя населення України: Монографія.- Х.: Видавничий Дім „ІНЖЕК”, 2003.- 226 с.

6. Пономаренко В.С., Кизим М.О., Узунов Ф. В. Рівень і якість життя населення України. - Харків, 2003. - 226 с.